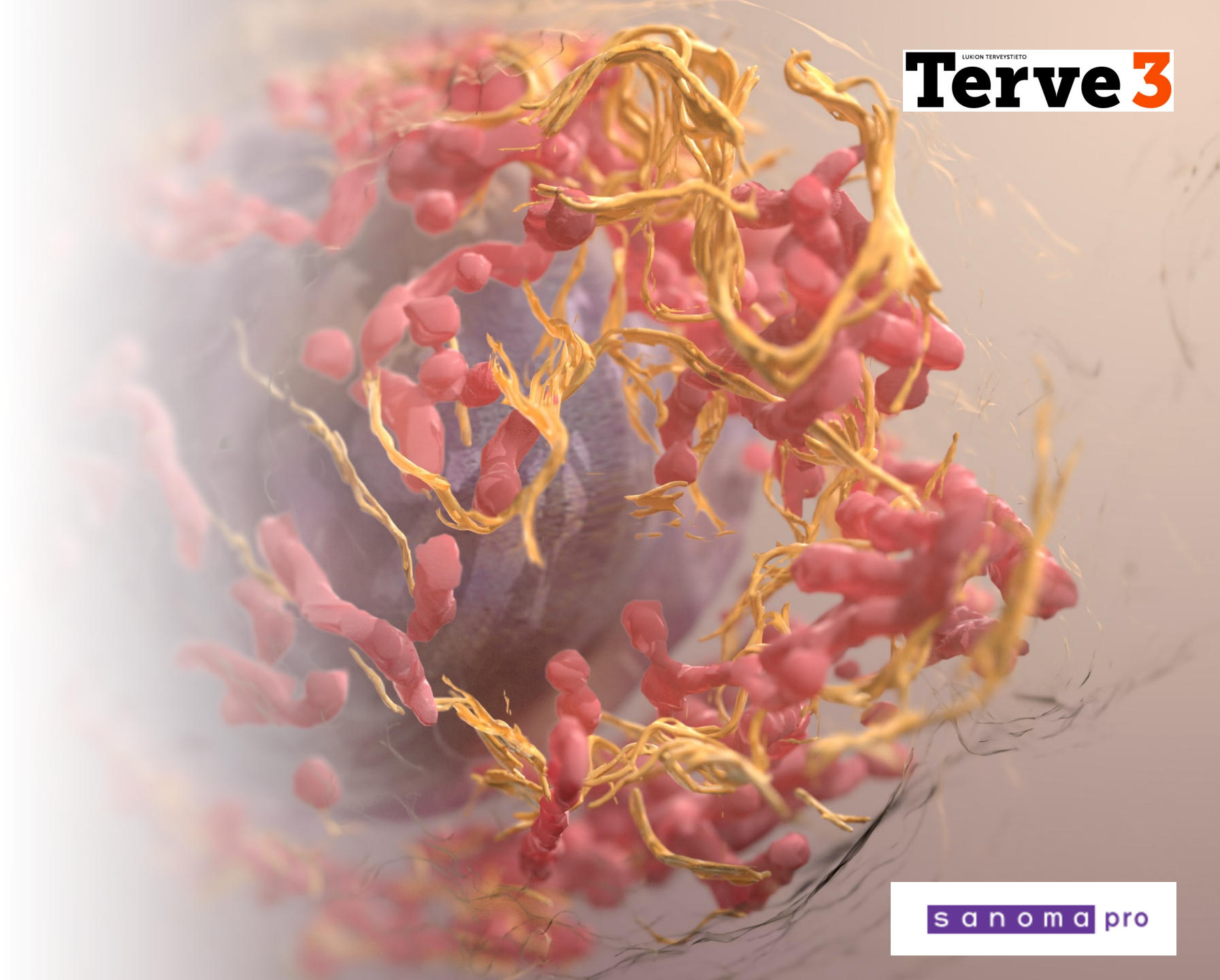

Syöpätaudit

Kuva : Unsplash.com: National Cancer Institute

LUKION TERVEYSTIETO
Terve 3

s a n o m a pro

Syöpä

- yleisnimi sairauksille, jossa esiintyy pahanlaatuisia kasvaimia
- Syöpäsolut lisääntyvät hallitsemattomasti ja pystyvät leviämään muualle elimistöön.
- Syöpäsairauksia on noin 2000.
- Väestön ikääntyessä syöpien ilmaantuvuus kasvaa.
- Yksi yleisimmistä kuolinsyistä, etenkin niissä maissa, joissa eliniänodote on korkea.

Suomessa

- joka 3. sairastuu jossain elämänsä vaiheessa
- uusia tapauksia noin 30 000 vuodessa
- 2. yleisin kuolinsyy
- hoitojen avulla 2/3 paranee

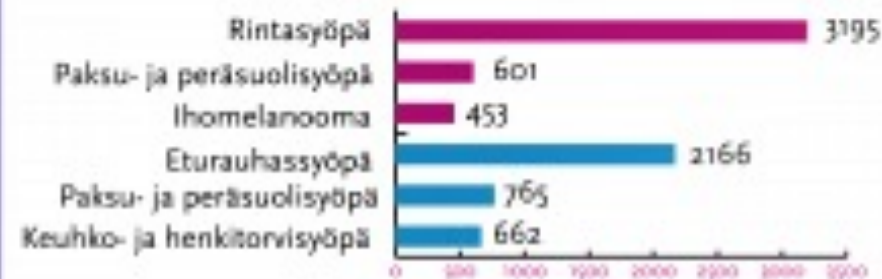
Syöpätilanne Suomessa 2018

Miesten yleisimmät uudet syövät

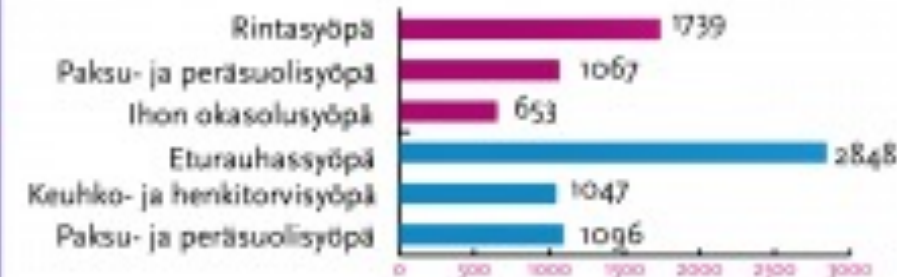
Naisten yleisimmät uudet syövät

Aikuisten yleisimmät uudet syövät 20-69-vuotiaat

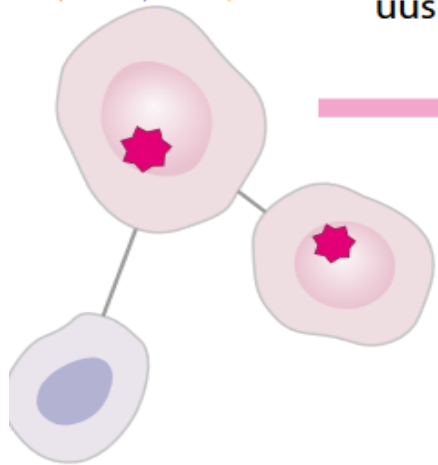
Ikääntyneiden (70 vuotta täyttäneet) yleisimmät uudet syövät

Lähde: Syöpä 2018 -vuosiraportti, Suomen Syöpärekisteri

Syövän synty

Karsinogeeni- altistus

Vaihtoehto 1.

- Solun sisäiset korjausmekanimit korjaavat mutaation.

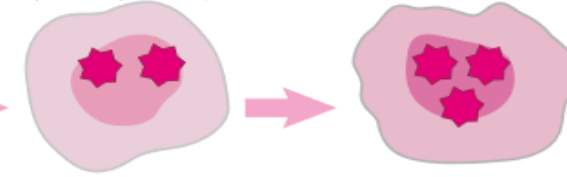
Vaihtoehto 3.

- Mutaatio jää soluun ja siirtyy solun jakautuessa kaikkiin uusiin soluihin.

Vaihtoehto 2.

- Mutaatiota ei saada korjatuksi. Solu tuhoutuu.

Karsinogeenialtistus jatkuu

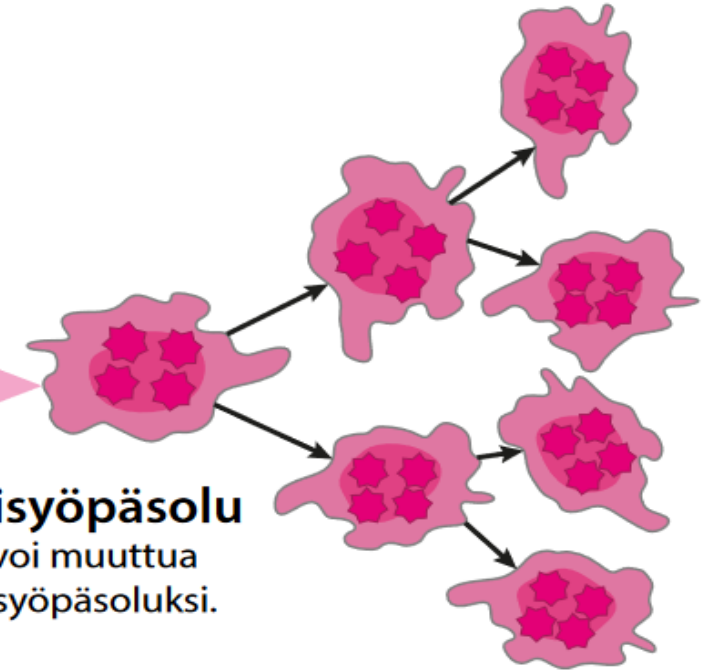
Soluun kertyy yhä enemmän mutaatioita.

Esisyöpäsolu

- voi muuttua syöpäsoluksi.

Syöpäsolukko

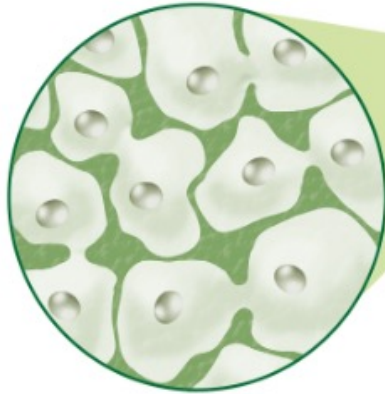
- Solujen jakautumista säätelevät mekanismit ovat vaurioituneet, ja näin syöpäsolut lisääntyvät nopeasti ja hallitsemattomasti.

5–40 vuotta

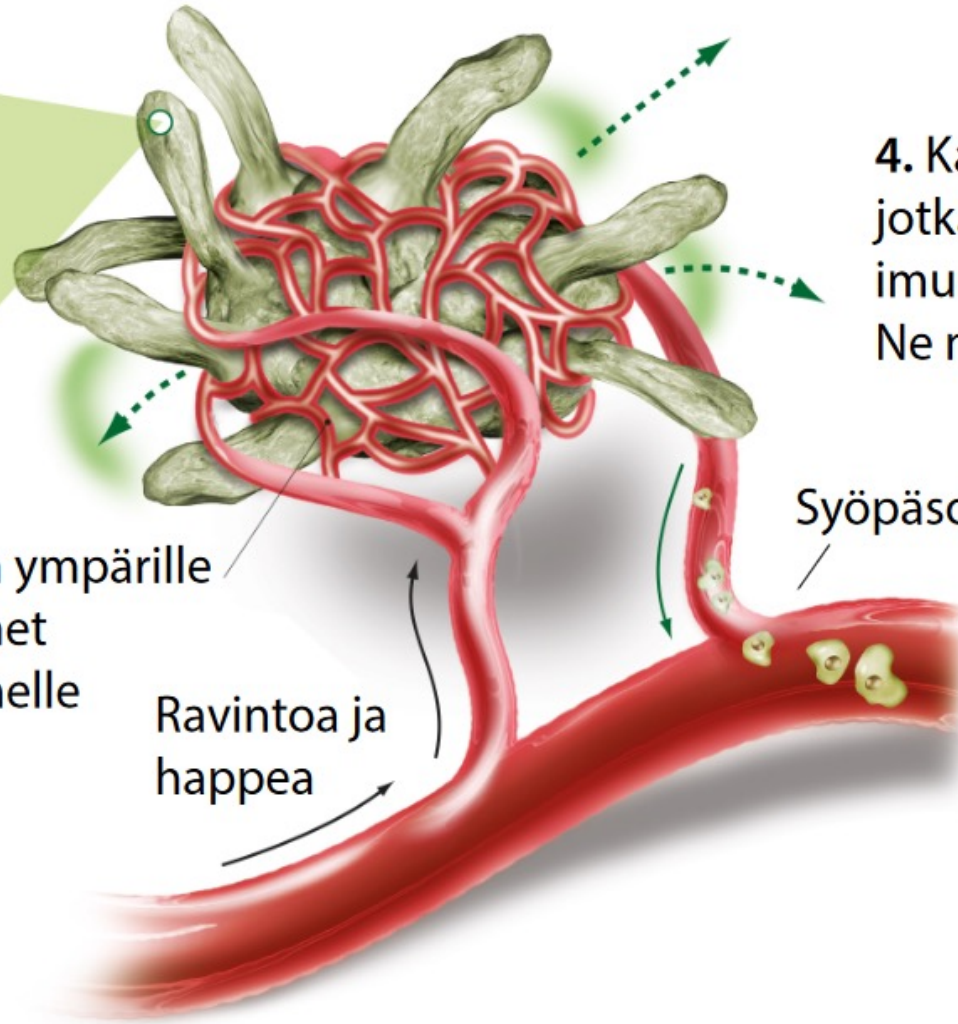
Syöpäkasvain ja sen leviäminen

1. Mutatoituneet syöpäsolut jakautuvat kiivaasti ja työntyvät ympäröivään kudokseen

2. Syöpäkasvain erittää aineita, joiden avulla se houkuttelee paikalle uusia veri- ja imusuonia

3. Syöpäkasvaimen ympärille kasvaneet verisuonet kuljettavat kasvaimelle happea ja ravintoa

4. Kasvaimesta irtoaa syöpäsoluja, jotka leviävät eri puolille kehoa veren ja imusuonissa kiertävän nesteen mukana. Ne muodostavat etäpesäkkeitä.

Niitä syöpäsairauksia tai -muotoja, joiden solut jakautuvat erityisen nopeasti ja jotka lähettävät runsaasti etäpesäkkeitä, kutsutaan aggressiivisiksi. Aggressiivisten syöpien paranemisennuste on heikompi kuin muiden syöpien.

Esimerkkejä syövästä todennäköisyyttä lisäävistä tekijöistä

YKSILÖN SISÄISET TEKIJÄT

- Ikä
- Sukupuoli
- Ihotyyppi
- Vanhemmilta perityt geenivirheet

ELINTAVAT

- Tupakointi ja nuuskan käyttö
- Alkoholi
- Auringonotto ja ihon palaminen
- Runsas punaisen lihan syönti
- Grillatessa syntyvät PAH-yhdisteet

Kuvat: Unsplash.com Andreas M ja Robert Ruggiero

ELINYMPÄRISTÖN ALTISTEET

- Ilman pienhiukkaset
- Passiivinen tupakointi
- Radon

TYÖYMPÄRISTÖN ALTISTEET

- Asbesti
- Monet kemikaalit
- Radioaktiiviset materiaalit
- Röntgensäteily

ERÄÄT BAKTEERIT JA VIRUKSET

- Helikobakteeri (mahalaukun syöpä)
- Sukuelinten papilloomavirukset HPV (kohdunkaulan syöpä)
- Hepatiittivirukset HBV ja HCV (maksasyöpä)

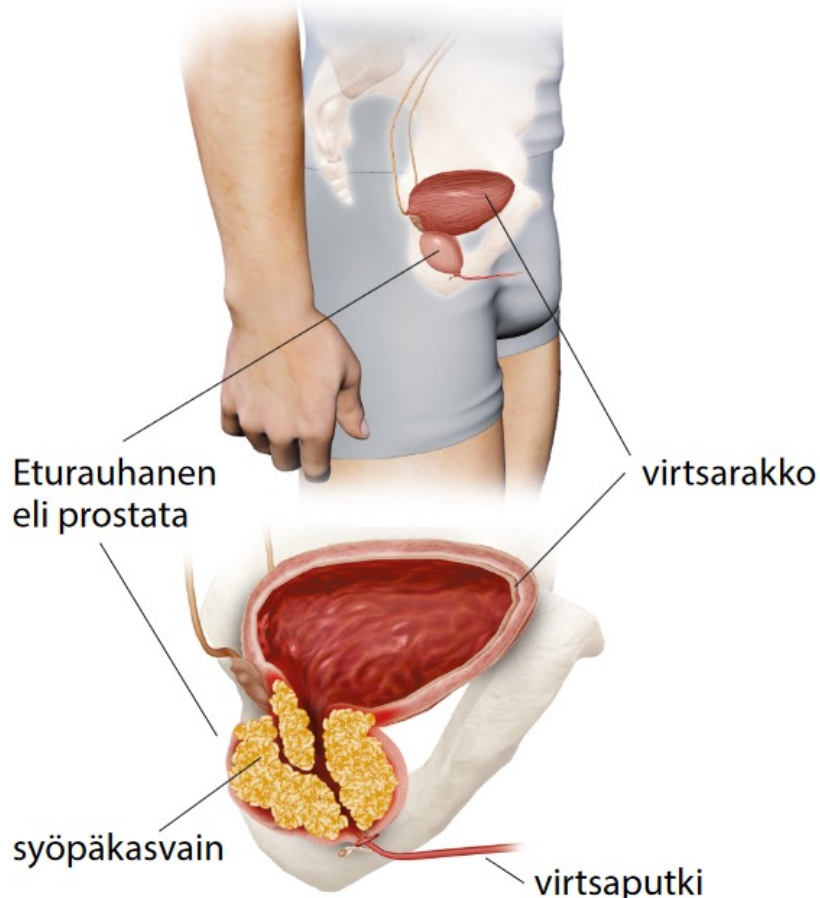
JOTKUT LÄÄKEAINEET

- Hormonivalmisteet
- Immuunipuutostilaa aiheuttavat lääkkeet

Kuva: Unsplash.com Vlad

Eturauhassyöpä on miesten yleisin syöpäsairaus

Yleisyys

- Noin 5 000 miestä/vuosi
- Alle 50-vuotiailla harvinainen
- Yleinen yli 70-vuotialilla

Riskitekijöitä

- Perinnöllinen alttius
- Tupakointi
- D-vitamiinin saannin vähäisyys

Ennaltaehkäisy

- PSA-testi (ei kuulu lakisääteiseen seulontaohjelmaan)
- säännöllinen liikunta ja ruokasuositusten noudattaminen

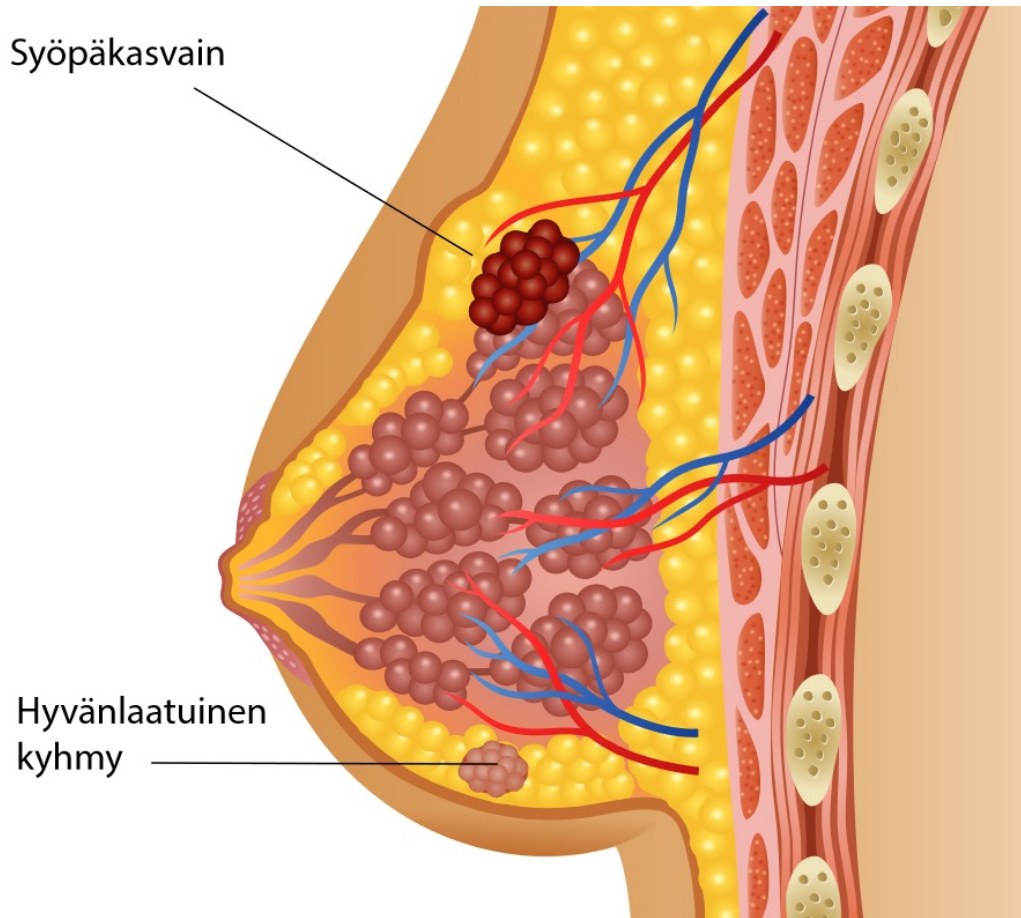
Oireet

- alkuvaiheessa ei oireita; myöhemmin tihentynyt virtsaamisen tarve ja virtsaamisvaikeudet

Hoito

- etenee tavallisesti hyvin hitaasti, aina hoitoa ei tarvita
- sädehoito, leikkaus
- paranemisennuste on hyvä

Rintasyöpä on naisten yleisin syöpäsairaus

Yleisyys

- lähes 5 000 naista/vuosi ja 20 miestä/vuosi
- yli puolet todetaan vaihdevuosi-iän ohittaneilla naisilla

Riskitekijöitä

- eräissä rintasyöpämuodoissa perimällä suuri vaikutus
- lihavuus
- runsas alkoholinkäyttö
- hyvin nuorena alkaneet kuukautiset ja myöhäinen vaihdevuosien alkamisikä
- lapsettomuus
- pitkäaikainen hormonikorvaushoito

Ennaltaehkäisy

- lakisääteinen, vapaaehtoinen mammografiaseulonta kaikille 50–69 -vuotiaille naisille joka toinen vuosi
- painonhallinta

Oireet

- kyhmyt rinnassa tai kainalossa
- nännistä vuotava neste

Hoito

- paranemisennuste on hyvä
- leikkaus, sädehoito

Keuhkosyöpä on maailman yleisin syöpäsairaus

Kuva: Unsplash.com Jay Clark

Yleisyys Suomessa

- 3. yleisin syöpäsairaus, miehillä noin 1 700/v ja naisilla 1 000/v

Riskitekijöitä

- 90 % keuhkosyövistä aiheutuu tupakoinnista
- altistuminen radonille, asbestille tai ilmansaasteille

Ennaltaehkäisy

- tupakoimattomuus
- asuntojen ja työpaikkojen radonmittaukset
- asbestin käytön kieltävä laki, vanhojen talojen asbestikartoitukset
- toimenpiteet ilmansaasteiden vähentämiseksi

Oireet

- pitkään oireeton, yskä, veriset yskökset, hengenahdistus, kipu, toistuvat keuhkotulehdukset

Hoito

- leikkaus, sädehoito, lääkehoito
- paranemisennuste on usein heikko

Suolistosyövät ovat yleistyneet nopeasti

Yleisyys

- Suomessa sekä miesten että naisten toiseksi yleisin syöpäsairausryhmä
- määrä kaksinkertaistunut viimeisen 50 vuoden aikana
- miehillä jonkin verran yleisempi kuin naisilla
- suurin osa sairastuneista on yli 65-vuotiaita

Riskitekijöitä

- alkoholin käyttö
- ruokavalio, joka sisältää paljon punaista lihaa sekä eläinperäisiä rasvoja ja vain vähän kuituja
- tupakointi
- ylipaino
- vähäinen liikunta

Kuva: Unsplash.com Tony Mucci

Ennaltaehkäisy

- seulonta: ulosteen veritesti ja tarvittaessa suolen tähystystutkimus

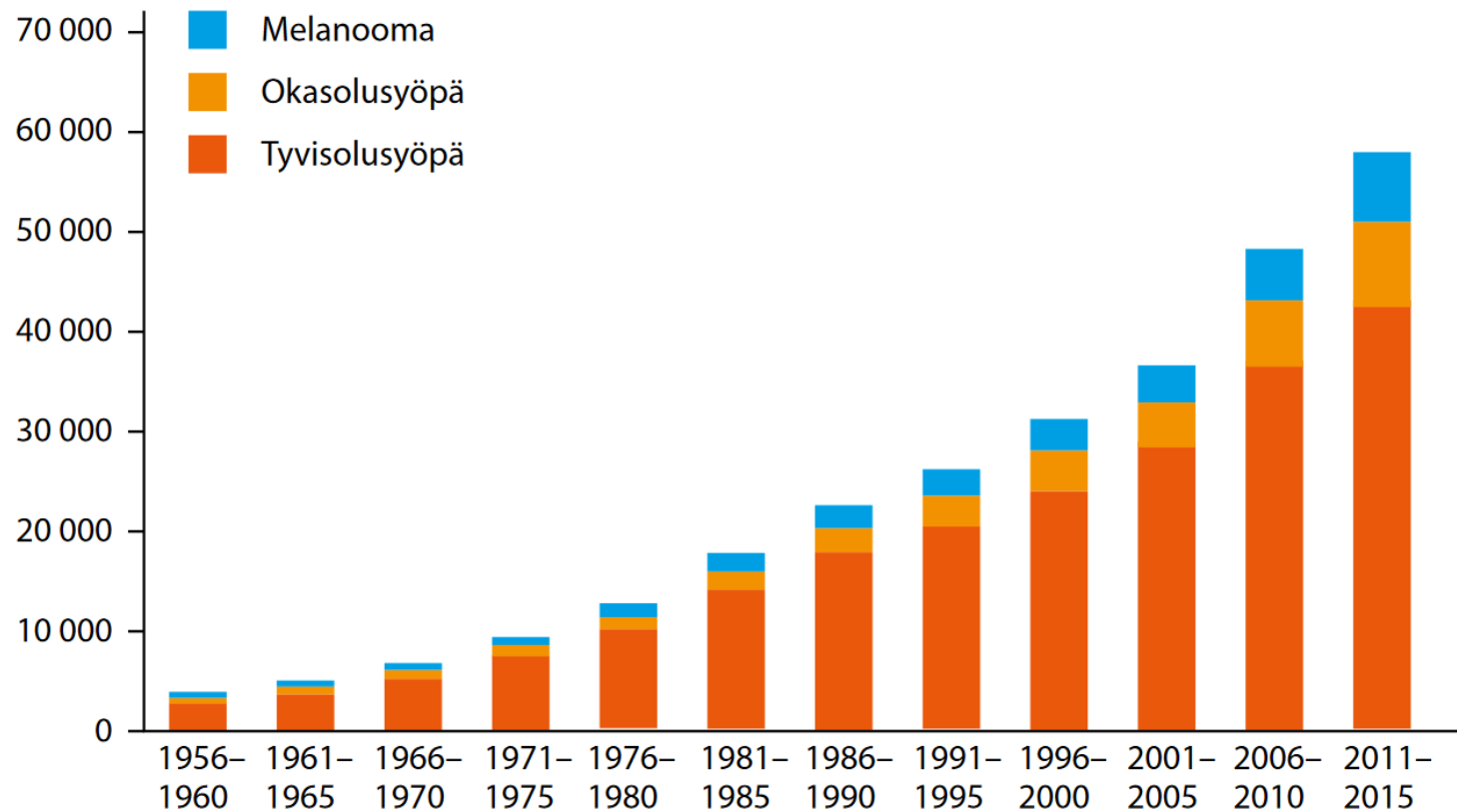
Oireet

- voi olla pitkään oireeton
- vatsavaivat, suolen toiminnan muutokset, verinen uloste

Hoito

- ensisijainen hoitomuoto on leikkaus
- sädehoito, lääkehoito

Erilaiset ihosyövät ovat lisääntyneet moninkertaisesti

- Auringon UV-säteily aiheuttaa yli 90 % kaikista ihosyövistä.
- Syöpäriskiä lisää ihon toistuva palaminen ja elinaikana saatu kumulatiivinen altistus.
- Vuosittain Suomessa todetaan noin 10 000 uutta ihosyöpätapausta.
- Ihosyövistä vaarallisin on melanooma, sillä se voi lähettää jo varhaisvaiheessa etäpesäkkeitä.

Suurin osa syöivistä voidaan ennaltaehkäistä

- Terveelliset elämäntavat
- Suojautuminen liialliselta auringonsäteilyltä
- Lainsäädäntö (esim. tupakkalaki, asbestin käyttökielto)
- Rakennustekniset ratkaisut (radonsäteilyn torjunta)
- Työsuojelu (syöpävaarallisilta kemikaaleilta ja -säteilyltä suojautuminen)
- Rokotukset (HPV ja HBV)
- Lääkehoito (Helikobakteeri)

Kuva: Unsplash.com National Cancer Institute

Syöpien varhainen toteaminen ja seulonnat pelastavat ihmishenkiä

Maksutomat syöpäseulonnat Suomessa

Kohdunkaulansyöpä

- näyte emättimestä
- etsitään esisyöpäsoluja (papa-testi) tai papilloomaviruksia (HPV-testi)

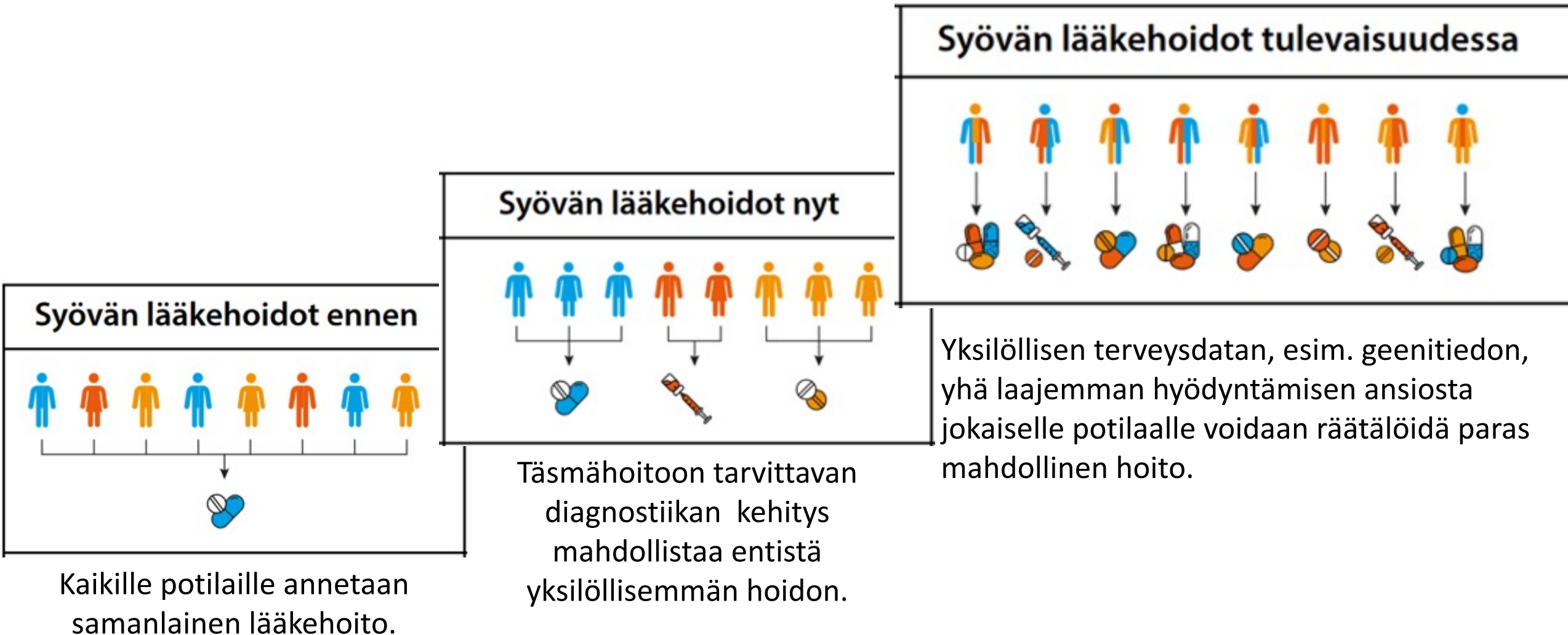
Rintasyöpä

- mammografia (röntgentutkimus)

Suolistosyöpä

- etsitään ulostenäytteestä verta
- perä- ja paksusuolen tähytys

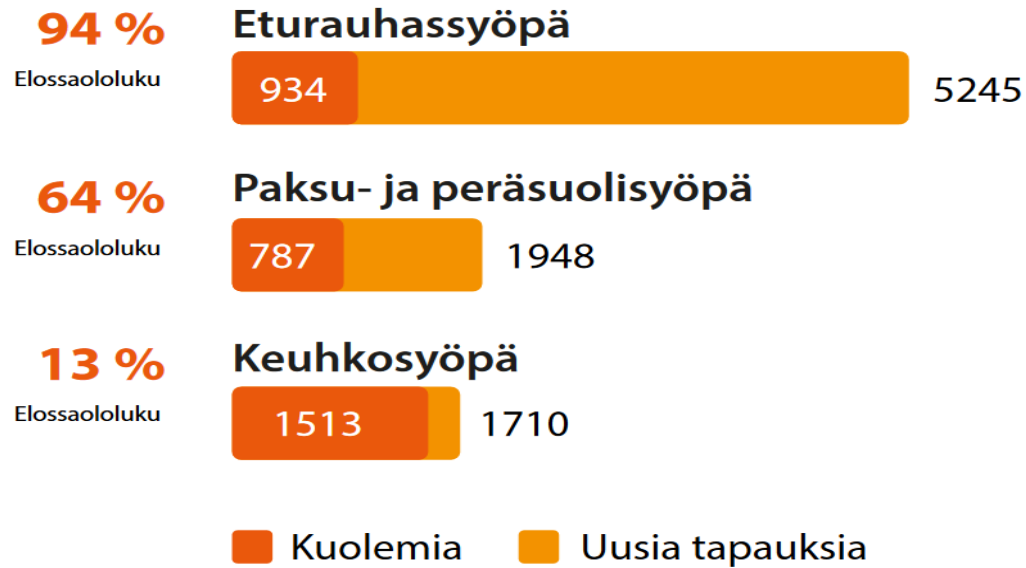
Muutos kohti yksilöllistä syövänhoitoa

Suomessa suurin osa paranee syövästä

- Paranemisennuste vaihtelee eri syöpäsairauksissa

Miesten syövät 2019

Naisten syövät 2019

Lähde: Suomen Syöpärekisteri

Viiden vuoden suhteellinen elossaololuku kertoo,

- kuinka suuri osa syöpään sairastuneista elää viisi vuotta syövän toteamisen jälkeen verrattuna siihen, miten suuri osa samanikäisestä väestöstä elää kyseisen ajan
- suhteellinen elossaololuku kuvastaa eloonjäämisen todennäköisyyttä tilanteessa, jossa muita mahdollisia kuolinsyitä ei huomioida.